

- Kádár Orsolya – „Orsi” megformálásért / Díszkáosz – *Próba*
- Rátkai Vanda, Fazekas Dorka, Jankó Gertrúd, Dátán Adél – kimagasló színészi munkájukért / TeenSpirit – 305

Meghívást kaptak az ODE nyári táborába

- legjobb férfi alakítás: Szabady György – Fortunato / Funfact – *A csetepaté*
- legjobb női alakítás: Farkas Fióna – Marie / (P)articsókák – *Mi a Franz?*
- csoportvezetői munkáért: Knausz Lizzie

RDT 2022

Észak-alföldi Regionális Diákszínjátszó Találkozó

– Cseppben a tenger –

Jászay Tamás

Debrecen, 2022. március 25-26.

Nem tudom, mióta járok a **debreceni Ady Endre Gimnáziumba** diákszínjátszókat nézni. Ami biztos, hogy annak idején Várhalmi Ilona, azaz Cila néni meghívására kezdtük el jó ideig Soltész Tiborral együtt figyelni és elemezni a drámai tagozat tanulóinak fejlődését. A hangsúly a folyamatszerűsége volt és van: a rendezőtanárok által koordinált vizsgaprodukciókban „csoportos”, majd egyéni színészként megismert fiatalok egy részéből idővel társaik rendezője lett, közülük többen a művészeti felsőoktatásban folytatták színházi stúdiumaikat, s ma már sokukat független és kőszínházi produkciók alapembereként tartom számon. Jól tudjuk, hogy a diákszínjátszásnak nem elsősorban a színészi pályára való felkészítés a célja, helyette ezer más társas képesség és készség elsajátítását támogatja hatékonyan. Ugyanakkor azt sem lehet eltagadni, hogy az olyan műhelyek vezetői, mint amilyen az Ady, büszkén sorolják a náluk nevelkedett, ma már országos hírű színházi emberek névsorát. Igen, ez elvárás is rak diákra, tanárra, csoportvezetőre, a debreceni fesztiválra külsőként érkező csapatokra, sőt alighanem az itteni munkát értékelő zsűrire is.

2022. március 25-26-án, bő másfél nap alatt tíz előadást láttam és értékeltem az egykori adys diák, Klem Viktor színművész társaságában. A köztünk lévő szereposztás gyorsan kialakult: míg ő gyakorló színészként adott megfontolásra érdemes praktikus tanácsokat, nem megelégedve helyi gyökereiről, engem inkább a színrevitel, a dramaturgia, a darabválasztás és -elemzés milyensége foglalkoztatott. Változnak az idők: Cila néni nyugdíjba vonulása után Dr. Bagossi Edit először koordinálta és szervezte a találkozót, igazi profi módjára.

De nem csak a háttérben történtek komoly változások. Jól emlékszem az iskola pincéjét és egyéb privát vagy publikus tereit bejáró, néha teljesen örült, akár a játszó (vagy rosszabb esetben a nézők) fizikai veszélyérzetével is kalkuláló, diákok által színre vitt, fészületlenségükben is felkavaró produkciókra, vagy a szomszédos Csokonai Színház színészei által rendezett, az

Ady tanulóira szabott, érezhetően a profi szakemberek számára is új impulzusokat játékba hozó bemutatókra. Úgy kellene folytatni, hogy és aztán jött a Covid, ami mindent megváltoztatott. Valószínűleg nem is tévednénk nagyot, de egyéb okai is lehetnek annak, hogy a tíz látott előadásból hármát-hármát az Ady tizedikes, tizenegyedikes és végzős, tizenkettedikes osztálya adott elő, egy pedig nem a városból, Várhidi Attila szintén több évtizede működő színpadáról, hanem jóval messzebből, Miskolcra érkezett.

Az egykor szebb napokat látott miskolci diákszínházzal ma komoly válságtünetek sújtják. Már ott tartunk, hogy elismerés illeti azt, aki *bármivel* próbálkozik – ezt kellene mondanom, de a Kossuth Lajos Evangélikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Pedagógiai Szakgimnázium különböző osztályaiból érkezett „10 perc” diákszínház és az őket vezető Üveges Tamás teljesítményéről lehetetlen bármi pozitívát írni. *Liliomfi 2.0* című előadásuk gyengécske rendezőpróba. A nyilvánvalóan gyakorlatlan rendező és játszó minden létező hibát elkövetett ebben a negyven, zavarba ejtő percben. Szökőévnél ritkábban találkozom olyan előadással, amiben tényleg *minden* rossz: a játszóhoz sehogyan nem kapcsolódó darab kiválasztásától a nem létező koncepcióig, a bizonytalan színészi játéktól a tanár-diák viszony nyílt színi megjelenítéséig csak riasztó álmegoldásokról tudok beszámolni. Az előadás nézése közben érzett düh csendes szomorúsággá változott, amikor a kurta értékelés után a csoport komolyan gondolt tanácsomat meg sem fontolva feldúltan távozott. Azt kértem ugyanis, hogy ha idejük engedi, nézzék meg a soron következő adys előadások bármelyikét, és érteni fogják, hogy a zsűri milyen nézői pozícióból fogalmazta meg fájdalmas kritikai észrevételeit.

Évfolyamonként fogok haladni, már csak azért is, mert újra és újra rácsodálkoztunk, hogy a felsőbb osztályoknál hogyan hajt ki, majd szökken szárba az a magocska, amit a „kicsiknél” elkezd öntözgetni az Ady tanári kollektívája. A terhelés egyenletes eloszlása jól érzékelhető: tizedik évfolyamon inkább stílusgyakorlatok, a csoportos együttlét erejének próbálgatása zajlik, tizenegyedikben már elkezdődik a fajsúlyosabb, mélyebb drámai anyagok meg- és feltalálása, míg tizenkettedikben rendkívüli, néhol tán túlságosan is ambiciózus vállalásokba vágnak bele a csoportvezetők.

A kilenc adys előadásból ötöt tanárok (Lakó Zsigmond, Gelányi Bence), négyet pedig tanulók (Bakos Csinszka, Nagy Csenge, Létmányi László, Pusztai Mór) rendeztek: sokáig az Ady volt Szentesen kívül az egyetlen hely, ahol diákok rendezői-írói szárnypróbálgatásait is szemügyre vehettük – öröm, hogy a hagyomány folytatókra lel. Közös pont az előadások sokfélesége is: műfajban, színpadi nyelvben, esztétikában, színészi játékban rendre más tétikkel állnak elő, ami üdítően hat.

A **10.D osztályt** először a Janne Teller kultregényéből készült *Semmiben* láttuk. A darabban is játszó Palotai Réka és Sipos Katalin által készített, leginkább az eredeti szöveget jól ismerőkre számító adaptáció merész úton indult el, amikor a Pierre Anton prófétikus kijelentései nyomán közös erővel építeni kezdett Fontos Dolgok Halmára a játszó közöl ki-ki az önmaga számára legfontosabb tárgyat, fogalmat, érzést ajánlja fel. Van, lehetne ennek a bátor döntésnek etikai vonzata, de a fiatalokat érezhetően nem riasztotta, inkább erősebbé tette a személyesség. Itt és most, Debrecenben járunk, teszi egyértelművé az előadás anélkül, hogy szájbarágósan aktualizálna. Beregszászi Ábel feketekapucnis Messiása önmagában kissé erőtlenségre, de az, ahogyan a csoport figyeli, rettegi, rajongja, azonnalmód „megcsinálja” a figurát. Az egyéb diákszínházi elő-

adásokban kínos feszengésbe forduló jelenetek egy ún. osztályközösség színpadi reprodukciójáról itt életteli, erős pillanatokhoz hoznak: ezek a srácok ismerik és szeretik egymást, tudnak és mernek együtt dolgozni.

A kortárs regény után klasszikus dráma: Lakó Zsigmond jegyzi az osztálynak készített *Szent-ivánéji álom*-előadást. A Shakespeare-vígjátékkal lépten-nyomon találkozó színkritikus dohógása arról, hogy az ökonomikusan sűrített, ügyes húzásokkal élő előadásban miért nem mutatkozik meg az athéni erdő sötétén izzó erotikája, ezúttal nyugodtan figyelmen kívül hagyható. Nem csak azért, mert kiskorúakról lévén szó, mindezt nem lenne fair számonkérni, hanem azért is, mert a rendezői döntés egyértelmű: a szerelmesek a szokásosnál nagyobb hangsúlyt kapó megjelenítésével, a mesteremberek (itt kényszerű okokból mesterasszonyok) fókuszba állításával ideális iskolai alapanyag született. Stúdiumot látunk arról, hogyan lehet hozzájárulni egy kanonizált szöveghez úgy, hogy a játszó a vélhető szerzői intenciót tiszteletben tartják, azt nem dúsítják, nem kurtítják, „csak” tisztességgel elmondják a jól ismert történet mesés-varázsos verzióját.

Igencsak figyelemre méltó a tizedikes Pusztai Mór rendezése, a *Kétpercesek*. Örökény után szabadon jár-kezel ez a kompakt, alig húszperces előadás térben és időben: a magyar történelem mindig viharos korszakai meg az éppen emiatt sosem unalmas hétköznapi világ elvont, szimbolikus térben jelenik meg. Egyetlen, méretes fakesztet mozgatnak, emelnek, forgatnak, használnak a fekete ruhába bújt fiatalok, akik anyanyelvi szinten beszélnek az abszurdot. Rövid szkeccsek, gegek és pofás kis jelenetek váltakoznak jó tempóban, biztos ízléssel egymás mellé rendezve. A játszó megmutatják, hogy az értelmező szövegmondás épp úgy sajátjuk immár, mint a koordinált mozgás vagy az intelligens humor színpadi közvetítése. A rendező kötődése és erős vonzalma az abszurd világa iránt mély értésről és valódi irodalmi-színházi érzékenységről tanúskodik: játszóinak a lehető legjobb tanácsot adta, amikor azt kérte tőlük, hogy faarcú, koncentráltan szólaltassák meg a feje tetejére állított világ kacagtató momentumait, miközben az örökényi szöveg humanizmusa is megjelenik a színen.

A **11.D osztály** mindhárom produkciója női problémákat dolgoz fel, kizárólag női játszókkal a színpadon. A szükségből kovácsolt erény szép példái ezek az előadások: bár megvolt a személyes kedvencem közöttük, az egymásra figyelés, a közös ügy iránti elkötelezettség, a kitűzött cél alázatos, érzékeny megvalósítása összekapcsolja őket.

Zavarba ejtő a *Felhangok (Overtones)* című hosszú jelenet: Alice Gerstenberg jó száz éve, Amerikában írott abszurd egyfelvonásosában két nő küzd, verseng, meccsel a mindvégig láthatatlanul maradó férfi kegyeiért. Ez eddig elég lapos, elismerem, de a két nő csuklójához két hosszú textilszalaggal oda kötözött két belső hang néha meglehetősen mulatságos dialógokba keveredik. Kell némi idő, míg megérti a néző az alapszituációt, ami aztán az obligát perlekedésen, a negédes felszín és a gyilkos indulatoktól fűtött lelkiismeret ellentétének felmutatásán nemigen akar (meg attól tartok, nem is tud) túllépni. A négy játszó a valóban tartott akadályozó körülmények ellenére (asztal, sütemény, székek, kandalló stb.) boszorkányos ügyességgel, komoly koncentrációs képességről és jó ritmusérzékről tanúbizonyságot téve mondja, szavalja, üvölti vagy csicsergi a szöveget; a szöveget, amit ők maguk fordítottak, és ez nagy dolog. A kedélyesen cseverésző, egymást egy kanálnyi teában megfojtani képes „nagyasszonyok” (Antal Rebeka, Nagy Csilla) tökéletes párba leltek a sötét éneiket megjelenítő, kimondatlan vágyaikat világgá kiáltó kamaszlányokban (Lapos Imola, Ménes Emese). Együttlélegzésük emlékeztető: megnéz-ném őket szívesen akkor, amikor egy jó minőségű szöveggel találkoznak.

García Lorca *Bernardája* gyakori választás diákszínjátszó találkozókra: ha egy osztályban sok a női játsszó, óhatatlanul eljutnak arra a pontra, amikor úgy vélik, be kell lépniük a duende világába. Bakos Csinszka rendezése ígéretes kezdeményeket mutat, ám egyelőre nem tud megküzdeni a lorcai szöveg és a magyar (diák)színház valósága közötti sok ezer kilométernyi távolsággal. A drámai fényekkel, koreografált mozgásokkal dúsított előadás rendezője és komoly odaadással játszó közreműködői jól érzik, hogy a stilizálás, a szimbolikus gondolkodás hangsúlyossá tétele jelentené a királyi utat, de a sok szöveg, a börtönszerű háztartáson belüli nyomasztó létezés emberi viszonyokon keresztül megjelenítése érthető módon leköti az energiák jelentős részét. Nem csak itt, a legtöbb előadásnál elkelné némi indulatkezelés: az érzelmi kitörések helyét és időtartamát pontosan be kell lőni, különben óhatatlanul parodisztikus pillanatokhoz vezetnek. Ménes Emese emlékeztet Maria Josefája labilis idegrendszerét fegyverként fordítja a többi generáció női-lányai felé: más szabályok szerint forog körülötte saját mikrovilága. Mindezen kifogásaim ellenére újra mondom: a tizenegyedikesek *Bernardája* heroikus, komoly vállalkozás, a súlyos drámával folytatott küzdelemben ők maradtak felül.

A megjegyezhetetlen, *Ami a végpontok között...* „nem szűntem meg létezni, csak valahogy most egyáltalán nem vagyok” című produkció Gelányi Bence és kilenc tizenegyedikes lány közös munkája. Húsba vág a játsszók komoly igényességgel írott szövegeiből összeálló jelenetsor, és ezt értsük szó szerint: több korosztály népszerű társskereső applikációja, a Tinder, általa pedig a test, az erotika, de leginkább a szexualitás van a középpontban. (Nem csak az: a fiatalok éles szemmel, hibátlan humorérzéssel véleményezik a napi közéletet is.) Igen, veszélyes téma, az olvasó lelki szemei előtt pornográf kibeszélőshow, megkérdőjelezhető ízlésű, frivol jelenetsor képződik meg máris, de itt erről szó sincs. A játsszók és a rendező ragyogó ízléssel, sok humorral, de még több fájdalommal és könnyel számolnak be a virtuális szubkultúra működéséről, hétközi- és ünnepnapjairól. Túlkoros zsűritagként egy felvilágosító órával felért a számomra mindaz, amit és ahogyan mondtak az előadás nagy részében velünk szemben, padokon egymás mellett mozdulatlanul ülő, fekete, kihívó ruhában, vérvörös rúzzsal a szájukon uniformizált lányok. Helyesbíték: épp az a lényeg, hogy mindegyikük más, nagyon más karakter, ami a vállaltan statikus színrevitelben csak még hangsúlyosabbá válik; élmény figyelni, hallgatni, nézni őket, ahogy a mozaikokból, kisebb és nagyobb pofára esésekből és cserbenhagyásokból kibomlik egy össztársadalmi, de legalábbis tíz- vagy százazreket egészen közelről érintő látvány.

Remek bevezetés volt mindez a **12.D osztály**, azaz a végzősök komoly, embert próbáló vállalásaihoz. Családi történetek ezek, igaz, mindhárom esetben mást értünk családon, és máshonnan nézünk a társadalom elemi egységére.

Szintén Gelányi Bence rendezte Hajdu Szabolcs fontos szövegét, az *Ernelláék Farkaséknál*. Bevallom, sok kétellyel ültem be az előadásra: de tényleg, ugyan mi közük lehet a tízes éveik végén járó fiataloknak a negyvenes értelmiségi házaspárok életközépi válságához? Az értékelő beszélgetésen világosodtam meg: Hajdu darabja ezeknek a fiataloknak a szüleiről szól, van volt tehát honnan meríteni. A családi összezördülések, kibékülések, játszmázások, az egymás agyára menő párok, a toxikus pillanatok elől mesevilágba menekülő gyerekek a nézőtől karnyújtásnyi közelségre jelennek meg és telítődnek élettől, gondolatokkal, tapasztalattal. A felnőttek lekettözve jelennek meg a színpadon, majd szerepet cserélnek, félidőben megújuló energiával ellátva a játékot. Persze, sokat kell még dolgozni azon, hogy ne komor tragédia kerekedjen a jegygyűrűvel megpecsételt macskaegérharcból, időbe telik megtalálni az egyszerű, ejtett, félvállról odavetett mondatok megfelelő hangsúlyát. Meg a sok-sok ki nem mondott, elharapott,

elnyelt, belül erjedő gondolatot is. Akárhogy is: élet- és világismeretről, komoly színészi készenlétről tanúskodó, értékes produkció.

Pozsgai Zsolt *Naplopók* című munkájából, amit annak idején a Móricz Zsigmond Színház felkérésére írt a szerző, Létmányi László rendezett előadást. A híres-hírhedt Négyesy-szeminárium sok-sok férfiból és egy nőből álló, mégis családi hangulatú nappaljaiba és éjszakáiba nyit ablakot a nyugatiáda (copyright Klem Viktor), vagyis a Nyugat folyóirat legendás, a játszóknak számára tankönyvek lapjairól ismerős alakjaiba életet lehelő játék. És tényleg életre kelnek, nem papírmásé figurákat látunk: nem parodizálnak, de nem is akarnak hasonmásversenyen indulni a játszóknak. Helyette érezni a valós elköteleződést, hogy érteni, érezni akarják, kik voltak ezek a férfiak, és a legjobb pillanataikban tökéletesen sikerül az átlényegülés. Az öngyilkosságot fontoló, halálra vált arcú Juhász Gyula (Lugosi Nagy Tamás), a darabos, konok fejű Móricz Zsigmond (Nagy Gergő), a túlérzékeny, madárcsontú Tóth Árpád (Szanka Levente), meg mindük műzsája, az alak- és névváltó Elefánt Olga (Szűcs Ágota). És persze mindenekelőtt és fölött Bodnár Erik Ady Endréje, ez a faragott arcú, klasszikus filmsztárfejjel rendelkező, sűrű nézésekből, árnyékban is izzó félprofilból építkező fiú. A rendezés itt-ott magamutogató, de ez nem baj: a rendező próbálgatja az eszközeit, mindenesetre máris előrébb jár az úton, mint sok más ún. profi társa.

Szintén visszatérő tendencia egy-egy klasszikus regény vagy film színpadi adaptációja a regionális találkozókra. Elejétől végéig elmesélni egy alapvetően más médiumra megálmodott történetet komoly kihívás, érthető ambíció: Nagy Csenge rendezése (*Száll a kakukk...*) tisztességgel teljesíti, amit maga elé tűzött célként, miközben számos részmegoldása erősen vitathatóvá teszi. Az intézetben játszódó történet legfőbb veszélyforrását, ti. a normalitás és örület cseppfolyós határvidékének útvesztőit elegánsan kerüli el az előadás: az uralmi, hierarchikus viszonyokra, Ratched nővér túlhatalmára és McMurphy meccselésére tevődik a fő hangsúly. Kicsit túlteng az üvöltés és a csapkodás, nagy a rendetlenség a színpadon és azon kívül is, másképp mondva: sok rendezői megoldás suta és tétova, de mikor legyen az, ha nem most. Az alapok megvannak, az atmoszféra megszületik, néhány sűrű színészi pillanat is teremődik, most már csak rendet kellene tenni a sorok között. Nincs kétségem, ez is megtörténik a következő években.

MINŐSÍTÉSEK ÉS KÜLÖNDÍJAK

Zsúri: Jászay Tamás, Klem Viktor

MINŐSÍTÉSEK

Adyák 10.D – *Semmi* – arany minősítés

Adyák 11.D – *Felhangok* – ezüst minősítés

Adyák 12.D – *Naplopók* – arany minősítés

Adyák 12.D – *Ernelláék Farkaséknál* – arany minősítés (az Országos Diákszínházi Fesztiválra meghívást nyert)

Adyák 11.D – *Ami a végpontok között...* – arany minősítés (az Országos Diákszínházi Fesztiválra meghívást nyert)

Adyák 12.D – *Száll a kakukk...* – ezüst minősítés

10 perc Diákszínpad, Miskolc – *Liliomfi 2.0* – emléklap

Adyák 11.D – *Bernarda* – ezüst minősítés

Adyák 10.D – *Kétpercesek* – arany minősítés

Adyák 10.D – *Szentivánéji álmom* – ezüst minősítés

CSOPORTOS KÜLÖNDÍJ

- *Semmi* – csoportos különdíj az adaptációért
- *Ami a végpontok között...* – csoportos különdíj az eredeti szövegért

EGYÉNI KÜLÖNDÍJ

- *Naplopók, Ernellák Farkaséknál* – színészi különdíj Nagy Gergőnek
- *Naplopók, Ernellák Farkaséknál* – színészi különdíj Szanka Leventének
- *Naplopók* – színészi különdíj Szűcs Ágotának
- *Ernellák Farkaséknál* – színészi különdíj Czibere Annának
- *Ernellák Farkaséknál* – színészi különdíj Molnár Zsófiának
- *Ami a végpontok között...* – színészi különdíj Bujdosó Virágnak
- *Bernarda* – rendezői különdíj Bakos Csinszának
- *Kétpercesek* – rendezői különdíj Pusztai Mórnak – az ODE Táborba meghívást nyert
- legjobb női alakítás: Ménes Emese (*Felhangok, Bernarda*) – az ODE Táborba meghívást nyert
- legjobb férfi alakítás: Bodnár Erik (*Naplopók*) – az ODE Táborba meghívást nyert

✱

RDT 2022

Közép-magyarországi Regionális Diákszínjászó Találkozó

Budapest, KIMI, 2022. március 26.

A felelős szerkesztő jegyzete: nagyon ritka esemény, de egyszer már jártunk így. 2019-ben ez szerepelt a DPM 62. szám 39. oldalán: „A 2019. május 11-én a balassagyarmati Mikszáth Kálmán Művelődési Központban tartott, hagyományosan kitűnően szervezett, a csoportok között is rendkívül népszerű közép-magyarországi regionális bemutatóról zsűritagjainktól nem kaptunk elemzést, részletes ismertetőt. All-jon itt a résztvevő csoportok jegyzéke.” És állt...

A KIMI-ben is volt zsűri 2022. március 26-án. A zsűri egyik tagja vállalta, hogy megírja a szakmai beszámolót.

Azt tudjuk közzétenni, ami beérkezik.

MINŐSÍTÉSEK ÉS KÜLÖNDÍJAK

MINŐSÍTÉS

Dózsa 11: *Mara* – rendező: Kocsis Nándor (csoportvezető), Benkovics Sándor, Györke Tímea, Gyarmati Fruzsina – bronz minősítés

G Szektor: *Lélekharang* – rendező: László G. Attila – bronz minősítés

DGyG – 12.E – Díszkosz: *A nagy füzet* – rendező: Benkovics Sándor – bronz minősítés

Tízbé: *Liliom* – rendező: Konczer Kinga (csoportvezető), Benkovics Sándor – ezüst minősítés

Pogácsa az Arénában: *Übüségeink kora* – rendező: Koltai Judit – ezüst minősítés

IMSZ: *PERcek* – rendező: Almássy Bettina – ezüst minősítés

Kodály dráma 11: *Fizikusok* – rendező: Farkas Atilla – arany minősítés

Club Színház BarbekYou diákszínjászó csoport: *Momo* – rendező: Halász Tibor (csoportvezető) és Bertalan Adrienne – arany minősítés (az Országos Diákszínházi Fesztiválra meghívást nyert)

.....